

Aile ve Gençlik Fonu Kurulması Hakkında Kanun Teklifi'ne İlişkin Bilgi Notu

Bu bilgi notu, Adalet ve Kalkınma Partisi'nin (AK Parti) Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne (TBMM) sunduğu "Aile ve Gençlik Fonu Kurulması Hakkında Kanun Teklifi" hakkında Gençlik Örgütleri Forumu'nun (GoFor) görüşlerini ve taleplerini ilgili mercilere bildirme amacıyla hazırlanmıştır. Metnin devamı; i) gençlik tanımı ve gençlerin asıl gerçeklikleri, ii) toplumsal cinsiyet ve kapsayıcılık, ve iii) sivil toplum ve gençlik katılımı olmak üzere üç ana başlık altında toplanmıştır. Metin, bu alt başlıklar altında belirttiğimiz görüşler doğrultusunda Gençlik Örgütleri Forumu olarak sunduğumuz öneri ve talepler ile sonuca bağlanmaktadır.

i) Gençlik tanımı ve gençlerin asıl gerçeklikleri

- Mevzubahis kanun teklifinde, 'gençlik' tanımı kapsamlı olarak aile kurumu ve gençlerin bu aile kurumunda tanımlanmış rolleri üzerinden ele alınmaktadır.
- Bu doğrultuda, ilgili metinde, aile kurumu "toplumun en temel birimi ve en önemli sermayesi" olarak tanımlanırken, aile kurumunun korunmasının ve güçlendirilmesinin "toplumsal yapının ve kalkınmanın sağlıklı bir şekilde sürdürülebilirliğinin sağlanması" amacı taşıdığı belirtilmiştir.
- Bu bağlamda, bir kavram olarak 'gençlik', evlenerek ebeveynlerinin oluşturduğu aileden çıkıp kendi yeni ailelerini oluşturma güdümüyle hareket eden bir topluluk olarak sınıflandırılmıştır.
- Buna istinaden, oluşturulması önerilen Aile ve Gençlik Fonu'nun birincil amacı "evlenecek gençlerin desteklenerek aile kurumunun temellerinin sağlamlaştırılması" ve "gelecek nesillerin sağlıklı aile ortamında hayata hazırlanması ve toplum refahının devamının sağlanması" olarak oluşturulmuştur.
- Bu şekilde formülize edilen bir gençlik tanımı ne yazık ki, gençleri aile kurumunun bir uzantısı olarak ele alması sebebiyle gençlerin bir birey olduğunu, bu bireylik doğrultusunda sahip oldukları öz iradelerini ve bunun kapsamında oluşturdukları otonomilerini yok sayan bir tanımdır.

- Bu sebeple, ilgili metinde geçen gençlerin karşılaştığı “sosyal riskler”, “sağlıklı aile yapısının” ihtiyaçları doğrultusunda tanımlanarak, “gençlerin evliliklerinin daha sağlam temeller üzerine kurulmasını” tehlikeye attığı öne sürülmüş olup, öngörülen fonun bu riskleri ortadan kaldırması ve sonucunda da gençlerin evlenip yeni aileler kurmasını güvence altına alması planlanmıştır.
- Ancak, hatalı kavramsallaştırma sonucunda öne sürülen bu senaryo, gençlerin güncel olarak deneyimlediği sosyo-ekonomik sorunları gerçekçi olarak yansıtmamaktadır.
- Türkiye’de 12.3 milyon yoksulun 6.2 milyonu 1997 ve sonrası doğumlulardan oluşmaktadır.
- Bu bağlamda, TÜİK Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması’na (2021) göre, Türkiye’de, 15-24 yaş grubundaki 11,7 milyon gençten:
  - o 2,13 milyonu evinde bir bilgisayara sahip değil,
  - o 853.257’si evinde internet bağlantısına sahip değil,
  - o 1,29 milyonu eskimiş giysileri yerine yenisini alamamakta,
  - o 1,13 milyonu ikinci bir ayakkabı alamamakta,
  - o 1,78 milyonu spor, sinema konser gibi ücretli boş zaman faaliyetlerine katılamamakta ve,
  - o 1,44 milyonu küçük bir miktar parayı dahi kendini iyi hissetmek için harçayamamaktadır.
- Bu sosyal gerçeklikler göz önüne alındığında, Türkiye’deki gençlerin yüzleştiği birincil riskler, aile kurumu ve bunun kapsamında evlilik değildir.
- Dolayısıyla, Gençlik Örgütleri Forumu olarak, kurulması önerilen fonun, gençlik tanımını hatalı ve eksik bulmakta, bu kapsamda da Türkiye’deki gençliğin asıl gerçekliklerini yansıtmadığını düşünmekteyiz.
- Bu bağlamda da, öneri olarak, fonu oluşturacak yasada, gençliği sosyal gerçeklikler kapsamında yeniden tanımlanmasını ve oluşturulacak fonun kaynaklarının, evlilik ve aile kurumu kapsamında harcanmasından ziyade, Türkiye’deki gençlerin sosyal, ekonomik ve politik kapasitelerinin oluşturulması, güçlendirilmesi ve sürdürülebilir kılınması amacıyla harcanmasını talep ediyoruz.

ii) Toplumsal cinsiyet ve kapsayıcılık

AK Parti'nin aileci politikaları, halihazırda ekonomik, sosyal ve özel alanda dezavantajlı durumda olan genç kadın ve LGBTİ+'ların yaşadığı sorunları görmezden gelmekte, bu grupların yaşadığı sorunları derinleştirmektedir. Genç kadınlar ekonomik kriz bağlamında artan bir biçimde yoksulluk ve işsizlik, artan toplumsal şiddet bağlamında ev içi şiddet ve sosyal dışlanmayla karşı karşıyadır. Bir yandan genç kadın işsizliği artarken bir yandan da ev içi şiddet ve boşanma oranlarında kayda değer bir artış vardır. Bu bağlamda, kurulması önerilen Aile ve Gençlik Fonu, genç kadın yoksulluğuna bir çözüm olarak aile kurumunu sunmakta, genç kadınların aile kurumu içinde yaşadığı sorunları görmezden gelmekte, devletin sorumluluğunu aile kurumu üzerinden bireylere yüklemektedir.

Bu bağlamda, AK Parti'nin 2011 sonrası aileci ve dışlayıcı politikalarına bakmak gerekirse:

- AK Parti, 2011 yılında Kadın ve Aileden Sorumlu Devlet Bakanlığının adını Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (güncel adı Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı) olarak değiştirmiştir.
- Bununla beraber, 'kadın' ismi, Bakanlığın adından çıkartılarak sadece Bakanlığa bağlı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü'nde yer almaya başlamıştır.
- Bir sonraki sene, İstanbul Sözleşmesi'nin gereği olarak çıkarılan 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun'un isminde de aile, bireyin önüne konulmuştur.
- Sözleşmenin aslında yer alan '*domestic violence*' ifadesinin hükümet tarafından 'ev içi şiddet' yerine 'aile içi şiddet' olarak çevrilmesi de, İstanbul Sözleşmesinde yer alan 'cinsel yönelim' ve 'cinsiyet kimliği' ifadelerinin 6284 Sayılı Kanunda yer almaması da hükümetin aile yaklaşımına dair yaklaşımını ortaya koymuştur..
- 2015 sonrasında artan LGBTİ+ karşıtı söylem; 2020 yılında Diyanet İşleri Başkanı, İçişleri Bakanı ve Cumhurbaşkanı tarafından da sıklıkla kullanılan bir retorik haline gelmiş, 2021 yılında sözleşmenin LGBTİ+'ları da şiddete karşı koruyor olması nedeniyle aile kurumuna zarar verdiği savıyla Cumhurbaşkanı Kararnamesi ile sözleşmeden çıkılmıştır.

Bu bağlamda, AK Parti'nin 2011 yılı sonrası aile politikaları şu şekilde özetlenebilir:

Bu politikalar aracılığıyla bozulduğu düşünülen aile yapısı onarılmaya ve "geniş aileye ilişik çekirdek aile" olarak adlandırılan modelin canlandırılmaya çalışıldığı görülmektedir. Bahsi geçen bu aile modelinde de erkek, evin reisi olmakta ve kadın, çeşitli nedenlerle uzaklaştığı ileri sürülen eve geri çağrılarak erkek egemenliği güçlendirilmektedir. Kadın, fitratına uygun olduğu belirtilen rol ve görevlerini yerine getirmeye teşvik edilmekte ve ailede yaşanan bozulmanın kaynağının kadının değişen yaşamı ile ilgili olduğu ortaya konmaktadır. Bozulmanın durdurulmasına yönelik detaylı yasal düzenlemeler yapılmakta, muhafazakârlık ve erkek egemenliği ortaklığında "ideal kadın" tanımlanmaktadır. (Bozaslan, 2018).

Bu doğrultuda; 'geleneksel' aile kurumu ve bu kapsamda gerçekleşmesi arzulanan evlilik teşviki, AK Parti'nin sosyal politikalarının merkezine oturtulmuş, gençlerin de özneliği bu bağlamda tanımlanmıştır. Bu doğrultuda, Cumhurbaşkanı Erdoğan 26 Ekim 2023'te, 8. Aile Şurası'nda yaptığı konuşmada, evlenme yaşının giderek yükseldiğinden; ortalama çocuk sayısının giderek düştüğünden; şehirleşmenin artmasıyla geniş aileden çekirdek aileye oradan da bireyselleşmeye geçen bir sürecin olduğundan; tüm bunların aile bağlarını zayıflattığından; Cumhur İttifakında "LGBT" diye bir anlayış olmadığından; ve küresel güçlerin teşvik ettiği cinsiyetsizleştirme politikalarının aile kurumuna tehdit olduğundan bahsetmiştir. Burada tanımladığı 'sorunların' çözümü olarak Erdoğan, Aile ve Gençlik Fonu'nun kurulacağını, projenin ilk etapta deprem bölgesinde başlayacağını ve "böylece 6 Şubat'ta asrın felaketini yaşamış ve hemen her şeyini kaybetmiş gençlerimizin yuva kurlmalarına yardımcı olacağız" ifadelerini kullanmıştır.

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanı Mahinur Özdemir Göktaş'ın yaptığı açıklamalardan öğrendiğimiz kadarıyla Aile ve Gençlik Fonu'nun ilk faaliyeti olan evlilik kredisinin 18-27 yaş arasındaki gençlere faizsiz 150.000 TL olarak verilmesi planlanmaktadır. Türkiye'de gençlik tanımlamasına ilişkin bir farklılık da burada görülmektedir. Gençlik Örgütleri Forumu olarak bizim de arasında olduğumuz pek çok gençlik örgütünün ve gençlik çalışan akademisyenin de savunduğu gibi gençlik yaşı 18-30 olarak tanımlanmalıdır. Burada belirtilen 27 yaşın üst sınır olarak seçilme nedeninin ortalama ilk evlenme yaşının düşürülmesine yönelik olduğu

görülmektedir. TÜİK verilerine göre ortalama ilk evlenme yaşı 2022 yılında erkeklerde 28,2 iken kadınlarda 25,6 olarak hesaplanmıştır. Alt sınırın 18 olarak belirlenmesi ise, 18 yaşındaki kadınları evliliğe teşvik etme anlamı taşıması nedeniyle, onları aile kurumu ve evliliğe yönlendirerek, eğitim ve istihdam hedeflerinden uzaklaştırmalarına sebebiyet verecektir. TÜİK verilerine göre genç erkeklerde ne eğitimde ne istihdamda olanların oranı 2022 yılında %16,4, genç kadınlarda ise %32,3 olarak hesaplanmıştır. Dolayısıyla, Gençlik Örgütleri Forumu olarak, bu makasın azaltılmasına yönelik çalışmalar yürütmek yerine, 18 yaşında evlenmeyi teşvik edecek bir uygulama yürütmenin bu makası daha da arttıracığı kanaatinde olduğumuzu belirtiriz.

Bir diğer nokta ise planlanan kredi desteğinin tutarının 150.000 TL olmasıdır. Evrensel Gazetesinin 08 Haziran 2023 tarihli haberine göre ortalama düğün masrafı 250.000 TL'ye denk gelmektedir.¹ Bu hesaplamanın da gösterdiği üzere planlanan destek gerçek maliyetin oldukça altında kalmaktadır. Resmi veriler tam olarak bilinmese de, yaklaşık 5.5 milyon gencin KYK kredi borcu olduğu, 300 binin üzerinde gencin ise KYK borcundan dolayı icralık olduğu biliniyor. 38.6 Milyon kişinin bankalara kredi borcu bulunmakta ve kişi başına düşen ortalama kredi borcu tutarı 54.500 TL seviyesinde. TÜİK 2022 verilerine göre fertlerin %32,6'sı yoksulluk veya sosyal dışlanma riski altında kaldı. Bu oran yaş gruplarına göre incelendiğinde, en risk altında olan grubun %42,7 oranıyla 0-17 yaş grubu olduğunu görmekteyiz. Kısacası Türkiye'de yaşayan gençler borç batağında ve yoksullukla mücadele etmeye çalışmaktadırlar. Gençlik Örgütleri Forumu olarak, böyle bir tablo karşısında gençlerin öncelikli ihtiyacının 'evlenmek' değil temel haklarına erişebilmek olduğunu vurgulamaktayız.

Projede pilot bölge olarak deprem bölgesinin seçilmiş olması da bir başka konudur. Depremden etkilenen gençlerin istihdam ve barınma gibi temel ihtiyaçları karşılanamıyorken evlenmelerinin öncelikli ihtiyaç olarak tanımlanması içinde bulunduğumuz sosyal ve ekonomik gerçekliğe aykırı bir yaklaşımdır.

Bütün bunlar göz önüne alındığında, Gençlik Örgütleri Forumu olarak, kurulması teklif edilen Aile ve Gençlik Fonu'nun, AK Parti'nin dışlayıcı ve derin hak ihlallerine yol açan sosyal

---

¹ <https://www.evrensel.net/haber/491884/evlenenler-yeni-hayata-borclu-basliyor>

politikalarının bir uzantısı olduğu; fonun kuruluş, yönetim ve işleyişinin kadın ve LGBTİ+'ların sosyo-ekonomik gerçekliklerini asla yansıtmadığını; ve dolayısıyla da halihazırda gerçekleşen hak ihlallerini derinleştirdiği görüşünde olduğumuzu kamuoyuna duyururuz.

iii) Sivil toplum ve gençlik katılımı

- Mevzubahis kanun teklifinde, kurulması öngörülen Aile ve Gençlik Bankası'nın kuruluş, yönetimi ve işleyişini düzenleyen Madde 2 kapsamında, fonun öznesi olan gençlerin ve gençlik örgütlerinin bu süreçlere katılımını sağlayacak hiçbir mekanizma tanımlanmamıştır.
- Madde 2 kapsamında, fonun yönetim ve işleyişi tamamen, Hazine ve Maliye Bakan Yardımcısı, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakan Yardımcısı, Gençlik ve Spor Bakan Yardımcısı, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakan Yardımcısı ile Sanayi ve Teknoloji Bakan Yardımcısından oluşturulacak beş kişilik yönetim kurulu tarafından idare edilecekken; Madde 5 kapsamında belirlenen şeffaflık süreçlerinde de yine fonun öznesi olan gençlerin dahiliyet ve temsiliyetini sağlayacak hiçbir mekanizma yer almamaktadır.
- Bu bağlamda, kurulması önerilen Aile ve Gençlik Fonu'nun, gençlerin sorunlarını ve ihtiyaçlarını sosyal ve ekonomik gerçekliğe uygun olacak şekilde belirleyebilmesini sağlayacak hiçbir yerel bağlantısı bulunmamaktadır.
- Bu doğrultuda, mevzubahis fon, tepeden inme bir tutumla gençliği ele almaktadır.
- Bu sebeple, Gençlik Örgütleri Forumu olarak, mevzubahis kanun teklifinde, sivil toplumda yer alan örgütlerin, özellikle de gençlik örgütlerinin, kurulması öngörülen fonun kuruluş, yönetim ve işleyiş süreçlerinde katılım göstermeleri sağlayacak mekanizmaların oluşturulmasına yönelik ibarelerin yer almasını talep ediyoruz.
- Bu talebimiz doğrultusunda, a) Aile ve Gençlik Fonu'nda gençlerin temsiliyet, dahiliyet ve katılımının sağlanmasını; b) bu sayede gençlerin sorun ve ihtiyaçlarının doğru, etkili ve anlamlı bir şekilde belirlenmesinin sağlanmasını; ve c) fonun asıl kuruluş amacına ulaşmasının sağlanması öngörülmektedir.

TALEP VE ÖNERİLER

Yukarıdaki görüşlerimizi özetleyecek olursak:

- Kurulması önerilen Aile ve Gençlik Fonu'nun gençlik tanımı hatalıdır. Bu kapsamda da gençliğin asıl sosyal ve ekonomik gerçekliklerini yansıtmamaktadır.
- Aile ve Gençlik Fonu'nun kuruluş amacı ve işleyişi, AK Parti'nin sosyal politikalarının bir uzantısı olup, kadın ve LGBTİ+ haklarını kapsamadığı gibi bu hakların ihlalini daha da derinleştiren bir şekilde formüle edilmiştir.
- Aile ve Gençlik Fonu'nun işleyişi, yerel ile bağlantısı olmayacak bir şekilde tasarlanmıştır. Bu doğrultuda, gençlerin sosyal ve ekonomik gerçeklikleri doğrultusunda şekillenen sorun ve ihtiyaçlarını doğru, etkili ve anlamlı bir şekilde kavrayamayacak tepeden inmece bir yapıya sahiptir.

Bu görüşler doğrultusunda, gençlerin sorun ve ihtiyaçlarını çözmek amacıyla bir fonun oluşturulmasını olumlu bulmakla beraber,

- İlgili kişi, kurum ve kuruluşların, Aile ve Gençlik Fonu kapsamında, gençlik tanımını aile kurumu ve evlilik üzerinden tanımlaması yerine, gençlerin sosyal ve ekonomik gerçekliklerine uygun ve konunun öznesi olan gençlerin aktif katılımıyla belirlenecek şekilde yeniden tanımlamasını;
- Bu bağlamda, kurulması önerilen Aile ve Gençlik Fonu'nun işleyişinin, kadın ve LGBTİ+'ların sosyal ve ekonomik alanda karşılaştıkları sorunlar ve bu toplulukların sahip oldukları hakları göz önünde bulundurularak yeniden tasarlanmasını ve;
- Gençlerin yoksullukla mücadele ettiği, genç işsizliğinin giderek arttığı, barınma sorununun yakıcı hale geldiği ülkemizde gençlerin temel ihtiyaçlara ve temel haklara erişimini destekleyecek bir fon oluşturulmasını;
- Aile ve Gençlik Fonu'nun tepeden inmece mekanizmalarının getirdiği sorunları ortadan kaldırma amacıyla, mevzu bahis fonun yerel ile olan ilişkisini güçlendirecek mekanizmaların kurulmasını, ve bu doğrultuda da sivil toplumun bileşenlerinin, özellikle de gençlerin ve gençlik örgütlerinin Aile ve Gençlik Fonu'nun kuruluşu, yönetimi ve işleyişi süreçlerinde aktif katılım gösterebilecekleri yapıların oluşturulmasını

Gençlik Örgütleri Forumu (GoFor) olarak talep ediyoruz.